

Tantárgy neve/kódja:	Történetfilozófia / BTR-DK-608
Tárgyfelelős:	Doktori programvezető
Tantárgy oktatója:	Dr. Kovács Bálint egyetemi docens
Kreditszám:	10 kr.
Óratípus:	Előadás
A tantárgy céljának rövid ismertetése:	<p>A kurzus célja, hogy a doktori hallgatók átfogó és kritikai szemléletet alakítsanak ki a történettudomány elméleti alapjairól, valamint a történetírásról való gondolkodás történeti fejlődéséről az ókortól a posztmodern historiográfiáig. A tantárgy elsődleges fókusza nem a filozófia elvont rendszereinek bemutatása, hanem annak vizsgálata, hogy a különböző korok gondolkodói és történetírói miként értelmezték a történelmi jelenségeket, hogyan határozták meg a történelmi tény, az okságot, a történelmi időt, a változást és a történelmi magyarázat módszereit.</p> <p>A tárgy célja tehát az, hogy a doktoranduszok olyan elméleti és módszertani ismereteket sajátítsanak el, amelyek segítségével tudatosabban értelmezhetik saját kutatásaik történettudományi megalapozottságát, felismerik a különböző historiográfiai hagyományok mögötti gondolkodásmódot, és képesek legyenek elhelyezni munkájukat a történeti megismerés hosszú távú fejlődéstörténetében.</p>
Elsajátítandó elméleti ismeretanyag:	<p>A kurzus célja, hogy a doktori hallgatók átfogó, elméletileg megalapozott és kritikai szemléletet nyerjenek a történelemfilozófia nagyívű fejlődéstörténetéről az ókori kezdetektől a posztmodern elméletekig. A tantárgy úgy épül fel, hogy egyetlen félév keretében mutassa be mindazon kulcsfontosságú irányzatokat és szerzőket, amelyek meghatározzák a történeti gondolkodás alapvető kérdéseit: a történelmi idő, változás és okság értelmezését; a történeti tudás természetét; a történeti narratívák szerkezetét és a történelmi magyarázat elméleti kereteit.</p> <p>A hallgatók megismerik az ókori és középkori történelemszemlélet alapjait, majd a kora újkor paradigmatis fordulatait Giovanni Battista Vico munkásságán keresztül. A kurzus részletesen tárgyalja Hegel történetfilozófiáját, a pozitivizmus és a történettudomány professzionalizálódásának elméleti konzekvenciáit, valamint Karl Lamprecht módszertani újításait. Külön hangsúlyt kap Karl Marx filozófiája mint a társadalmi változás strukturális magyarázatának egyik legformálóbb megközelítése. A 20. századi historiográfia nagy irányzatát, az Annales-iskolát a történeti idő, struktúra, mentalitások és interdiszciplinaritás felől vizsgálja a kurzus. A félév záróegysége a posztmodern történetfilozófiai elméleteké, különösen Michel Foucault, Hayden White és Reinhart Koselleck munkásságán keresztül, akik a történeti reprezentáció, hatalom, diskurzus és időtapasztalat modern problémáit fogalmazzák újra. A kurzus célja, hogy a hallgatók megértsék a történeti gondolkodás változásait, felismerjék az egyes irányzatok közti kapcsolódásokat és vitapontokat, és képesek legyenek saját doktori kutatásaikat ezekhez elméletileg tudatos módon kapcsolni.</p>

<p>Elsajátítandó gyakorlati ismeretanyag:</p>	<p>A kurzus gyakorlati célja, hogy a doktori hallgatók képessé váljanak a történettudomány elméleti és módszertani kérdéseinek reflexív, tudatos alkalmazására saját kutatásaikban. A tantárgy középpontjában annak elsajátítása áll, hogyan használhatók a különböző történetírói hagyományok, historiográfiai iskolák és történelemről szóló gondolkodásmódok a történész szakmai gyakorlatában. A hallgatók megismerik a fogalomelemzést (történelmi tény, okság, idő, narratíva, struktúra, diskurzus, longue durée, genealogia, fogalomtörténet), a történettudomány különböző megközelítéseinek összehasonlító vizsgálatában, ami lehetőséget ad saját doktori kutatásuk elméleti pozicionálásában.</p> <p>A gyakorlati ismeretanyag fontos eleme, hogy a hallgatók felismerjék, egy-egy történelmi jelenség értelmezése milyen historiográfiai tradíciókhoz kapcsolódik; képesek legyenek tudatosan megválasztani kutatásuk elméleti-módszertani keretét; és megértsék, hogyan épül fel a történettudományi érvelés a különböző korszakokban kialakult gondolkodásmódok alapján. A kurzus célja tehát olyan történeti reflexió fejlesztése, amelynek révén a doktoranduszok elméletileg megalapozott, módszertanilag tudatos, historiográfiailag értelmezett kutatómunkát végeznek.</p> <p>A félév tematikája ennek megfelelően vezeti végig a hallgatókat a történeti gondolkodás főbb állomásain, történettudományi nézőpontból:</p> <p>A szemeszter első heteiben az ókori és középkori történelemszemlélet kerül előtérbe: Hérodotosz és Thuküdidész módszertani előképei, a racionalitás és a narratív szerkesztés kérdései, valamint a középkori keresztény történelemértelmezés időszemlélete és üdvtörténeti struktúrája. Ezt követően a hallgatók Giovanni Battista Vico gondolkodásán keresztül ismerik meg a modern történetiség fogalmának kialakulását, majd Hegel történeti fejlődélméletének gyakorlati történeti értelmezése következik, különös tekintettel a teleologikus modellek kritikájára.</p> <p>A félév középső egysége a 19. századi történettudományi fordulatokat vizsgálja: a pozitivizmus módszertani normáit (forráskritika, objektivitás, oksági magyarázat), Karl Lamprecht kulturtörténeti újításait, valamint Marx történetelméletét, amely a társadalmi és gazdasági viszonyok történeti szerepére irányítja a figyelmet. A kurzus ezt követően a 20. század meghatározó historiográfiai irányzatát, az Annales-iskolát mutatja be, külön hangsúlyt helyezve a longue durée szemléletre, a mentalitástörténetre és az interdiszciplináris módszerek gyakorlati alkalmazására.</p> <p>A szemeszter utolsó szakaszában a posztmodern történetfilozófiai megközelítések történettudományi jelentősége kerül fókuszba. Michel Foucault hatalom-tudás elmélete, a genealogia és a diszkontinuitás vizsgálata új módszertani érzékenységet kínál a történész számára; Hayden White narrativitás-elmélete rámutat a történeti szövegek retorikai működésére; míg Reinhart Koselleck fogalomtörténeti és időtapasztalati elemzései a történeti változás mélyebb megértését segítik elő.</p>
---	--

<p>A 2-4 legfontosabb kötelező irodalom felsorolása bibliográfiai adatokkal (szerző, cím, kiadás adatai, (esetleg oldalak), ISBN)</p>	<p>GYURGYÁK János, KISANTAL Tamás (szerk.), Történetelmélet I–II., Budapest, Osiris, 2006, ISBN 963-389-869-2 SZIJÁRTÓ M. István: A történelem diskurzusa. Bevezetés a 20. századi történetírás történetébe és elméletébe. Budapest, 2021. ISBN 9786155675614 KOSELLECK, Reinhard: Historia [est] magistra vitae. A toposz felbomlása a mozgásba lendült történelem újkori horizontján. In: uő: Elmúlt jövő. A történeti idők szemantikája. 41-75., ISBN: 963-9165-68-9</p>	
<p>A 2-4 legfontosabb ajánlott irodalom felsorolása bibliográfiai adatokkal (szerző, cím, kiadás adatai, (esetleg oldalak), ISBN)</p>	<p>ASSMANN, Jan, A kulturális emlékezet - Írás, emlékezés és politikai identitás a korai magaskultúrákban. Budapest, 2018. ISBN 9789639777309 GYÁNI Gábor, Emlékezés, emlékezet és a történelem elbeszélése, Budapest, Napvilág, 2000, ISBN 963-9082-57-0 HOBBSAWN, Eric: A történelemről és a történetírásról. Budapest 2006. ISBN 9789639350489</p>	
<p>Elmélet-gyakorlat aránya:</p>	<p>Elméleti óra óraszám: 2</p>	<p>Gyakorlati óra óraszám:</p>
<p>Az alkalmazott oktatási módszerek:</p>	<p>A kurzus során a történettudományi elméleti ismeretek elsajátítása többféle, egymást kiegészítő módszer alkalmazásával történik, amelyek lehetővé teszik a hallgatók aktív részvételét, kritikai gondolkodásuk fejlesztését és a gyakorlati alkalmazás képességének kialakítását. Alkalmazásra kerül a hagyományos, frontális előadás, amely során a történettudomány fejlődésének főbb állomásai, irányzatai és történetírói iskolái strukturált formában kerülnek bemutatásra, kiemelve a fontos fogalmakat, koncepciókat és módszertani kérdéseket. Kiegészítő módszerként interaktív elemek kerülnek beépítésre, amelyek során az egyes történetfilozófiai és historiográfiai megközelítések kritikai elemzése, valamint az altémák különböző álláspontokból történő bemutatása történik.</p> <p>Vizuális szemléltetőeszközök, például diagramok, ábrák, kronológiák kerülnek alkalmazásra.</p> <p>Összességében a kurzus módszertani kombinációja biztosítja, hogy a doktoranduszok ne csak passzív befogadói, hanem aktív elemzői és értelmezői legyenek a történettudomány elméleti és gyakorlati kérdéseinek, és saját kutatásuk historiográfiai és elméleti kontextusban megalapozásra kerüljön.</p>	
<p>Az értékelés módja:</p>	<p>három fokozatú kollokvium jegy</p>	
<p>Az értékelés kritériuma:</p>	<p>A kurzus teljesítésének alapját az órai anyag és a kötelező valamint ajánlott szakirodalom ismerete képezi, amelyről a hallgatóknak írásbeli vizsgán kell számot adniuk. Az értékelés célja, hogy a hallgatók tudását és szakirodalmi jártasságát a történettudományi kontextusban mérje, és biztosítsa, hogy a megszerzett ismeretek a doktori kutatás megalapozására alkalmasak legyenek.</p> <p>A vizsga teljesítése során a hallgatóknak az órai anyag és a szakirodalom legalább 50%-át kell ismerniük a „megfelelt” minősítéshez, míg a „kiválóan megfelelt” érdemjegy eléréséhez a 80%-os ismeret szükséges. Az értékelés a TVSz 33. §-ban és a Doktori Iskola működési szabályzataiban meghatározott</p>	

	<p>elveknek megfelelően történik: a kurzus teljesítése háromfokozatú (kiválóan megfelelt, megfelelt, nem felelt meg) rendszerben értékelhető.</p> <p>A hallgatótól elvárt felkészülés magában foglalja az órai anyag aktív követését, a kötelező szakirodalom önálló feldolgozását, a kiadott előzetes feladatok minőségi teljesítését, valamint az aktív részvételt az előadásokon. A vizsga értékelésénél figyelembe vesszük a hallgató aktív hozzájárulása a kurzus során, a feladatok önálló és szakszerű kidolgozása, valamint az elméleti és módszertani ismeretek bemutatása.</p> <p>A minősítéshez rendelt teljesítmény a következőképpen alakul:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Megfelelt (3): a hallgató ismeri a tárgy legalább 50%-át, az órai anyag és a szakirodalom alapvető elemeit, a feladatokat elfogadható színvonalon dolgozza fel. • Kiválóan megfelelt (5): a hallgató az órai anyagot és a szakirodalom legalább 80%-át ismeri, felkészültsége, önálló gondolatai, kérdései és elemzői képessége kiemelkedő, a feladatokat alaposan és színvonalasan dolgozza ki. • Nem felelt meg (1): a hallgató nem jelenik meg az órákon, passzív résztvevő, nem rendelkezik önálló gondolatokkal, és nem tudja az írásbeli vizsga kérdéseit 50%-on megválaszolni. <p>A kurzuson való részvétel kötelező.</p>
<p>Miként járul hozzá a tantárgy a doktori iskola képzési programjában tanulási eredményként megjelölt MKKR 8. szintű tanulási eredmények eléréséhez.</p>	<p>A tantárgy a doktori képzés keretében történettudományi tudás mélyítésére és elméleti-módszertani kompetenciák fejlesztésére irányul, ezáltal hozzájárul az MKKR 8. szintű tanulási eredmények megszerzéséhez. A hallgatók a kurzus során átfogó historiográfiai és történetfilozófiai ismeretekre tesznek szert, megértik a történeti jelenségek komplex összefüggéseit, a történeti idő, okság és narratíva értelmezésének lehetőségeit, így a tantárgy elsősorban a mély, szakmai tudás (tudás deskriptor) fejlesztéséhez járul hozzá.</p> <p>A kurzus módszerei – így a frontális és elméleti előadások, interaktív viták, forrás- és műelemzés – lehetővé teszik a hallgatók számára, hogy kritikai gondolkodásukat és elemzőképességüket (képesség deskriptor) gyakorlatban is fejlesszék. Az aktív részvétel és a feladatok önálló feldolgozása elősegíti a tudományos attitűd, azaz a reflektív, önálló és felelős kutatói magatartás kialakulását (attitűd és autonómia deskriptor), amely a doktori kutatás során nélkülözhetetlen.</p> <p>Összességében a tantárgy oktatása tudatosan ötvözi az ismeretszerzést, az elemzést és az önálló kutatói gondolkodást, így a hallgatók képesek lesznek saját kutatásaikat történettudományi és historiográfiai kontextusban önállóan, felelősségteljesen megtervezni és kivitelezni, teljesítve a doktori iskola képzési programjában megfogalmazott MKKR 8. szintű tanulási eredmények követelményeit.</p>